

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 60 ของคนทั้งประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม การปลูกถั่วเหลืองเป็นอาชีพหนึ่งที่เกษตรกรนิยมทำซึ่งโดยภาพรวมแล้วเกษตรกรมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสมและไม่มีการวางแผนที่ถูกต้อง ปัญหาที่ตามมามีมากมาย เช่น ปัญหาการใช้ปัจจัยการผลิตที่ขาดประสิทธิภาพได้แก่การใช้ปุ๋ยในปริมาณที่ไม่เหมาะสมกับความต้องการของพืช การให้น้ำเกินความต้องการของพืช ส่งผลให้มีต้นทุนที่สูงขึ้นและผลผลิตที่ได้ปริมาณน้อยและคุณภาพที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดหากการผลิตยังไม่มีประสิทธิภาพก็จะทำให้ผลผลิตในภาคเกษตรกรรมลดลงเรื่อยๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของวัฏจักรของปัญหาความยากจนของภาคเกษตรกรรม

ในปัจจุบันประชากรไทยมีความต้องการบริโภคถั่วเหลืองประมาณ 2 แสนตันต่อปีและมีแนวโน้มการบริโภคเพิ่มมากขึ้น แต่ผลผลิตในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะใช้บริโภคในประเทศ เป็นเหตุให้มีการนำเข้าในรูปแบบถั่วและกากถั่วเหลืองเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมน้ำมันพืช อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของปริมาณการบริโภคถั่วเหลือง เพราะถั่วเหลืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความต้องการในตลาดสูงและสามารถผลิตทดแทนการนำเข้าเพื่อเป็นการประหยัดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศ จึงมีการส่งเสริมการเพาะปลูกถั่วเหลืองในพื้นที่หลายแห่งของประเทศ เพื่อให้เพิ่มผลผลิตต่อไร่และจำนวนพื้นที่เพาะปลูกโดยกำหนดเป็นนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 – 2540) ดังแสดงได้ในตารางที่ 1.1

โดยกำหนดเป้าหมายให้ผลผลิตเพิ่มจาก 4.9 แสนตันในปี 2531 – 2532 เป็น 1.5 ล้านตันในปี 2539/2540 จากการกำหนดเป้าหมายดังกล่าว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ จากเดิมปี 2531/2532 ประมาณไร่ 215 กิโลกรัม ต่อไร่เป็น 290 กิโลกรัมต่อไร่ในปี พ.ศ. 2539/2540 อย่างไรก็ตามการผลิตยังไม่ตรงตามเป้าหมายซึ่งเห็นได้จากเป้าหมายการผลิตถั่วเหลืองในปี 2538/2539 ต่อ 1,050,000 ตัน แต่ผลผลิตจริงสามารถผลิตได้ 326,000 ตัน ดังแสดงได้ในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.1 เป้าหมายการผลิตถั่วเหลืองปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2531/2532-2539/2540

ปี	พื้นที่เพาะปลูก (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
2531/32	2,321	490	212
2532/33	2,500	550	220
2533/34	2,652	610	230
2534/35	2,833	680	240
2535/36	3,040	760	250
2536/37	3,269	850	260
2537/38	3,519	950	270
2538/39	3,750	1,050	280
2539/40	3,966	1,150	290

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1.2 เนื้อที่ ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้ ปีการผลิต 2529/30-2538/39

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่ เพาะปลูก (1,000 ไร่)	เนื้อที่ เก็บเกี่ยว (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	ราคาที่จะเกษตรกร ขายได้ (บาทต่อกิโลกรัม)
2529/30	1,799	1,763	356	202	6.39
2530/31	2,266	1,896	338	178	8.12
2531/32	2,508	2,451	517	211	8.93
2532/33	3,209	3,140	672	214	7.32
2533/34	2,657	2,549	530	208	7.27
2534/35	2,175	1,989	436	200	7.83
2535/36	2,294	2,145	480	209	7.71
2536/37	2,600	2,374	513	197	8.03
2537/38	2,724	2,471	528	194	7.82
2538/39	1,884	1,714	326	205	8.65

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ซึ่งนับว่าผลผลิตจริงต่ำกว่าเป้าหมายของรัฐบาลที่วางไว้ถึง 624,000 ตัน นอกจากนี้ประเทศไทยยังประสบปัญหาการขยายตัวทางด้านเกษตรกรรมเนื่องจากมีที่ดินอยู่อย่างจำกัดและขาดประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาทางการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตภายในประเทศเป็นไปอย่างเชื่องช้า ถึงแม้ว่าปริมาณความต้องการใช้ถั่วเหลืองสำหรับบริโภคในประเทศนั้นวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในระดับที่ระดับต่ำเมื่อเทียบกับผลผลิตถั่วเหลืองจากการเพาะปลูกเกษตรกรรมเฉลี่ยเพียง 201 กิโลกรัมต่อไร่ ในการเพาะปลูก 2540/2541 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2541) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแผนการผลิตในด้านการจัดสรรทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิต ซึ่งได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ในการผลิตมากขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้นอันจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้นและสามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นได้ ถั่วเหลืองที่นิยมปลูกกันมากในจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่ พันธุ์เชียงใหม่ 60 ส่วนใหญ่จะปลูกหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อเป็นพืชเสริมในฤดูแล้ง ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 250 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2539/2540 (สถาบันวิจัยพืชไร่เชียงใหม่, 2540) แต่เมื่อคำนวณรายได้แล้วยังไม่สนใจในการเพาะปลูกถั่วเหลือง ดังนั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ว่าเกษตรกรควรใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร ในการปลูกถั่วเหลืองจึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรกรมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงต้นทุนในการผลิตถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาถึงผลตอบแทนของถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อทราบถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

- 1) สามารถที่จะทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ทราบถึงต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรเพื่อจะได้มีการวางแผนการผลิตและมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม
- 2) สามารถทราบถึงปัญหาในการผลิต เพื่อจะได้นำปัญหาเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาด้านการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรทั่วไป

- 3) สามารถนำเอาผลการศึกษาวิจัยนี้ มาเป็นข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการผลิตถั่วเหลือง ให้เกิดประสิทธิภาพตามหลักเศรษฐศาสตร์เพื่อจะทำให้มีผลตอบแทนหรือรายได้ที่สูงขึ้น อันจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการผลิตถั่วเหลืองมากขึ้นไปด้วย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษา จะศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 ในปีการเพาะปลูก 2541/2542 ในเขตพื้นที่ 4 อำเภอหลักที่ปลูกถั่วเหลือง ได้แก่ อำเภอพร้าว อำเภอแม่แตง อำเภอแม่ริม และอำเภอสันทราย โดยจะเก็บตัวอย่างเกษตรกรจากอำเภอพร้าวจำนวน 49 ราย อำเภอแม่แตงจำนวน 153 ราย อำเภอแม่ริมจำนวน 188 ราย และอำเภอสันทรายจำนวน 10 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 ราย